

Realizováno v rámci projektu

**"Přeshraniční vzdělávání v oblasti práce na elektrických
zařízeních",**

reg. č. CZ.11.3.119/0.0/0.0/16_013/0002972,

který byl spolufinancován z prostředků

**Evropského fondu pro regionální rozvoj z Programu
INTERREG V-A Česká republika – Polsko prostřednictvím
Fondu mikroprojektů 2014-2020 v Euroregionu Silesia.**

Realizátoři:

Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava.

Politechnika Śląska v Gliwicach.

Slovníček pojmů

- **Blesk** – elektrický rázový výboj při němž se vyrovnává náboj jedné polaroty s nábojem opačné polaroty (mezi mraky, nebo mezi mrakem a zemí).
- **Ochrana před bleskem** – souhrn opatření sloužících k ochraně objektu a osob, popřípadě ochraně zvířat před účinky atmosférické elektřiny.
- **Hromosvod** – zařízení k sloužící k ochraně objektu a jeho obsahu (vč. osob, popřípadě zvířat) před účinky blesku.
- **Jímací zařízení** – část hromosvodu k zachycení bleskového výboje.
- **Jímač** – svislá vodivá část jímacího zařízení, vyčnívající nad chráněný předmět (popř. kovová jímací tyč apod.).
- **Pomocný jímač** – jímač z drátu, jeho svislá část přečnívá asi 30 cm nad chráněný předmět.
- **Jímací vedení** – vedení uložené na chráněném objektu a určené k zachycení blesku.
- **Svody** – vodivé spojení jímacího zařízení s uzemněním.

Slovníček pojmů

- **Hlavní svod** – samostatné vedení spojující jímací zařízení s uzemněním.
- **Náhodný svod** – součásti stavby, které obvykle slouží též jinému účelu (např. kovové žebříky) jsou navzájem spolehlivě vodivě propojeny a dobře uzemněny tak, aby mohly svést proud blesku do země.
- **Spojovací vedení** – vedení spojující jímací zařízení nebo kovové předměty na budově nebo v ní navzájem nebo svody.
- **Uzemnění** – zařízení pro přechod blesku do země, tvořené zemním vedením s připojeným zemničem (zemniči).
- **Uzemňovací soustava** – souhrn navzájem a trvale spojených uzemnění objektu.
- **Zemní vedení** – spojovací vedení od zkušební svorky k zemniči nebo propojení zemničů v zemi, jako např. okružní vedení.
- **Zemnič** – kovové těleso (jednoduché nebo složené z několika navzájem spojených elektrod) uložené do země tak, aby vytvořilo vodivé spojení se zemi.

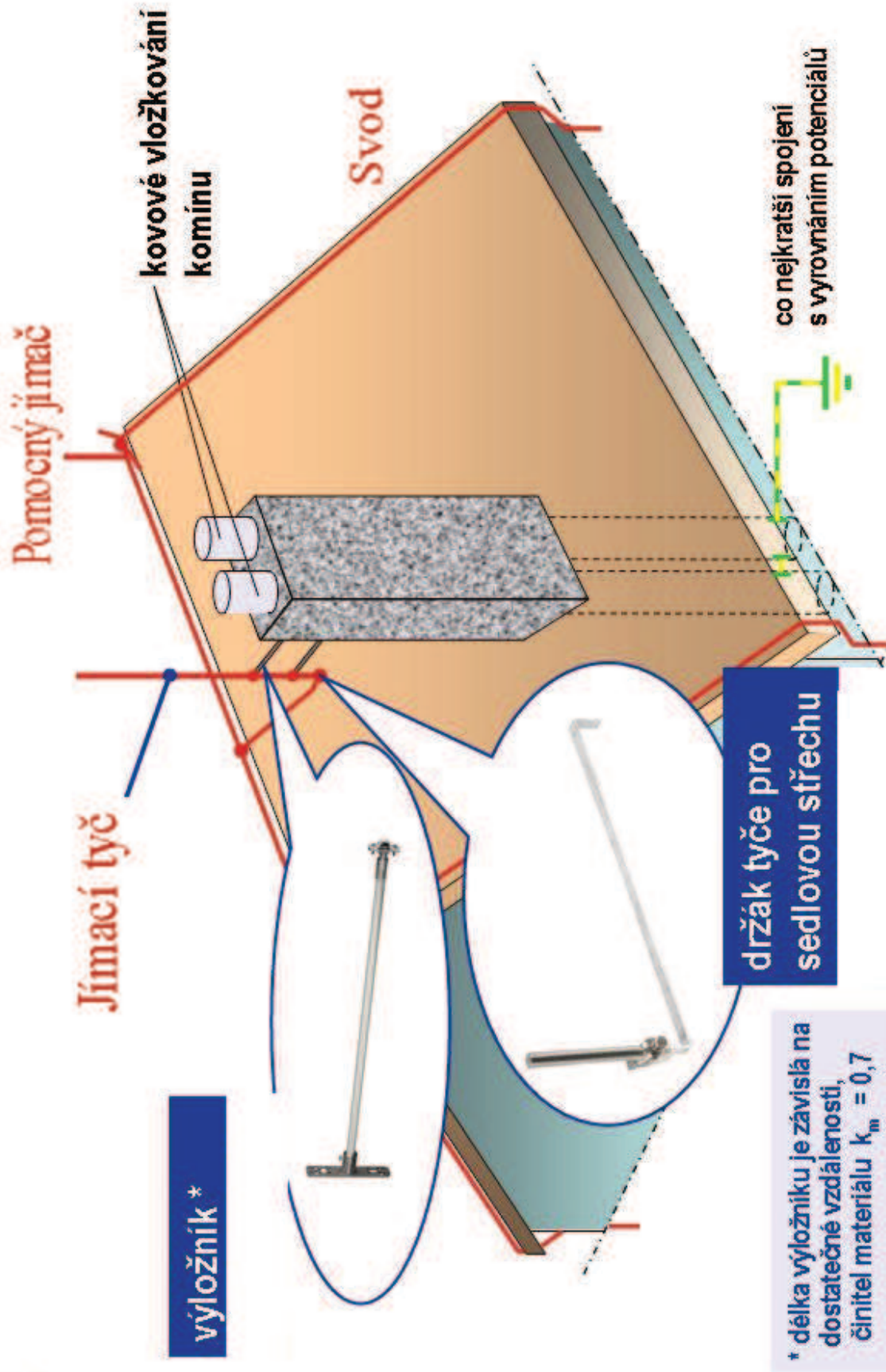
Slovníček pojmů

- **LEMP (lightning electromagnetic impulse) – elektromagnetický impulz vyvolaný bleskem** – elektromagnetické účinky bleskového proudu, zahrnuje impulzy přivedené po vedení, jakož i účinky vyzařovaných impulzních elektromagnetických polí.
- **LPZ (lightning protection zone) – zóna ochrany před bleskem** – zóna, ve které je definováno elektromagnetické prostředí, hranice zón LPZ nemusí nutně být hmotné hranice (například stěny, podlaha nebo strop).
- **LPL (lightning protection level) – hladina ochrany před bleskem** – číslo vztažené k souboru hodnot parametrů bleskového proudu, odpovídající pravděpodobnosti, že příslušné maximální a minimální návrhové hodnoty nebudou u blesků vyskytujících se v přírodě překročeny, hladina ochrany před bleskem se používá pro návrh ochranných opatření podle odpovídajícího souboru parametrů bleskového proudu.

Slovníček pojmů

- **LPS (lightning protection system) – systém ochrany před bleskem** – kompletní systém používaný pro snížení hmotných škod způsobených úderem blesku do stavby, sestává jak z vnějšího tak i z vnitřního systému ochrany před bleskem.
- **LPMS (LEMP protection measures system) – systém ochranných opatření proti LEMP** – kompletní systém ochranných opatření pro vnitřní systém ochrany před LEMP
- **SPD (surge protective device) – přepět'ové ochranné zařízení** – zařízení určené k omezení přechodných přepětí a ke svedení impulzních proudů; obsahuje alespoň jeden nelineární prvek

* délka výložníku je závislá na dostatečné vzdálenosti, čísel materiálu $k_m = 0,7$

Škody a ztráty

Příčiny poškození:

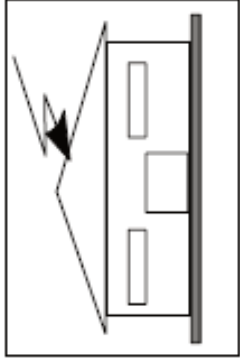
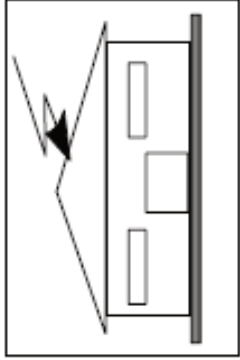
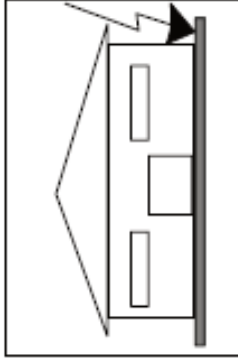
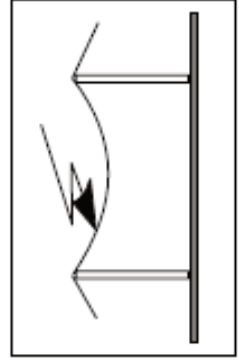
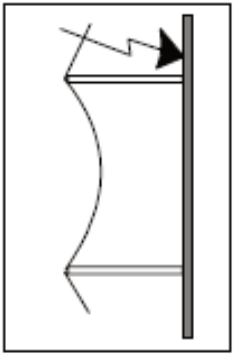
- údery do stavby;
- údery v blízkosti stavby;
- údery do inženýrských sítí;
- údery v blízkosti inženýrských sítí.

Typy škod:

- úraz živých bytostí;
- hmotná škoda;
- porucha elektrických a elektronických systémů.

Typy ztrát:

- ztráty na lidských životech;
- ztráty na veřejných službách;
- ztráty na kulturním dědictví;
- ztráty ekonomické hodnoty (stavby a jejího obsahu, inženýrské sítě a ztráta činnosti).

Místo úderu		Příčina poškození	Typ poškození	Typ ztráty
Stavba		S1	D1 D2 D3	L1, L4 ^{**} L1, L2, L3, L4 L1 [*] , L2, L4
V blízkosti stavby		S2	D3	L1 [*] , L2, L4
Inženýrská síť připojená ke stavbě		S3	D1 D2 D3	L1, L4 ^{**} L1, L2, L3, L4 L1 [*] , L2, L4
V blízkosti inženýrské sítě		S4	D3	L1 [*] , L2, L4

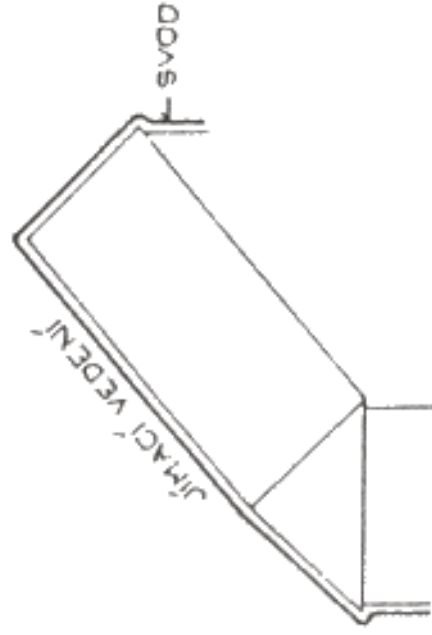
Hromosvod nebo jiná ochrana před bleskem se zřizuje na objektech a zařízeních:

- kde by blesk mohl ohrozit život nebo zdraví většího množství lidí
- kde by blesk mohl způsobit poruchu, kterou by utrpěla velká část obyvatelstva
- kde by blesk mohl způsobit větší škody hospodářské nebo kulturních hodnotách
- na prozatímních staveništních objektech,
- na takových objektech, které pro jejich nedůležitost není nutno chránit, ale jejich požár nebo poškození by mohly ohrozit sousední objekty
- na objektech se zvýšeným nebezpečím zásahu blesku
- u nezastřešených výrobních nebo provozních zařízení

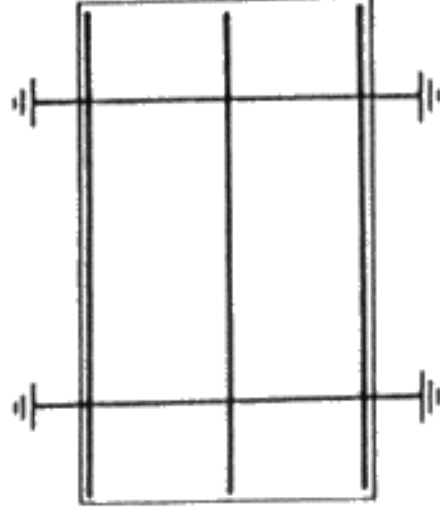
Druhy hromosvodů

Podle umístění se rozlišují :

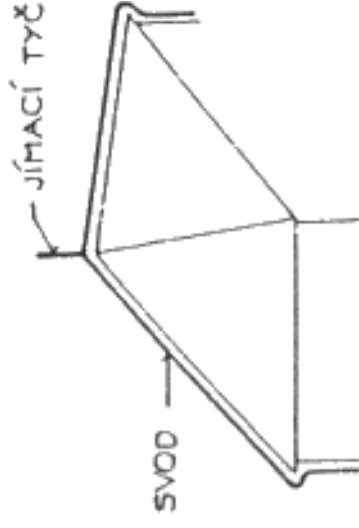
- hromosvody umístěné na chráněných objektech
  - hřebenová soustava
  - mřížová soustava
  - tyčový hromosvod
- hromosvody umístěné mimo chráněný objekt
  - oddálený hromosvod
    - stožárový hromosvod
    - závěsový hromosvod
    - klecový hromosvod

Obr. 1 Hřebenová soustava

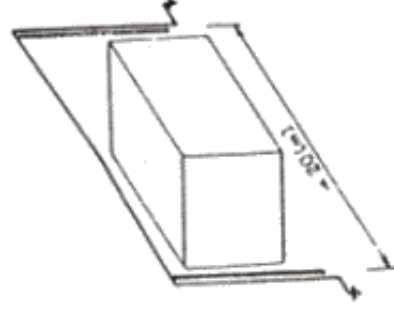

Obr. 2 Mřížová soustava

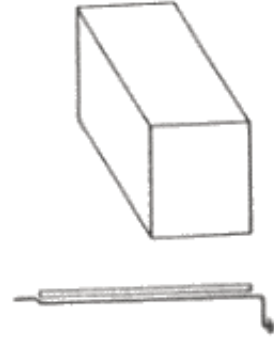

Obr. 3 Tyčový hromosvod

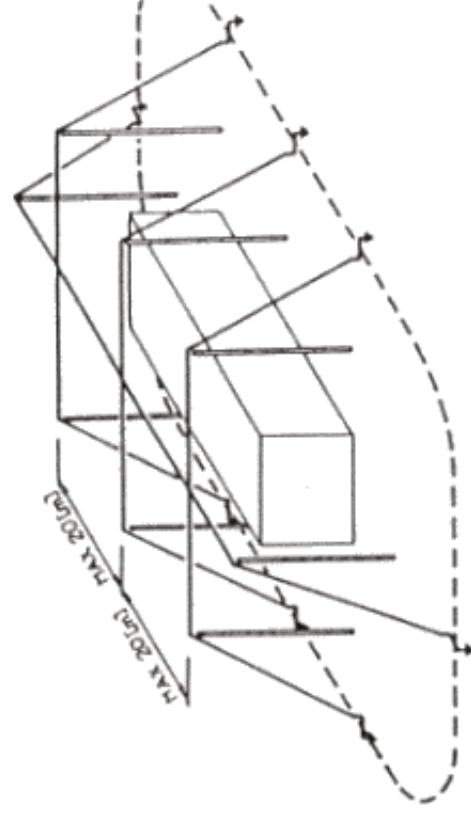
Oddálený hromosvod

Obr. 5 Závěsný hromosvod

Obr. 4 Stožárový hromosvod

Obr. 6 Klecový hromosvod

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Svody

Svody lze provést jako skryté, jedním z těchto způsobů:

- volně uložené v dutině (kanálku) světlosti aspoň 29 mm, vytvořené ve zdivu (např. nekovovou netříštivou trubkou uloženou v maltě, z drážky zakryté vnějším obkladem),
- pevně uložené v betonové konstrukci nebo zabetonované v drážce ve zdivu.
- Lze použít i armování budovy, kdy spoje musí být řádně svařeny a nebo spojeny speciálními svorkami

Zkušební svorky

Na přístupném místě se zřizují zkušební svorky. Vodič svodu se spojuje s vývodem uzemnění rozpojitelným šroubovým spojením, umožňujícím snadné rozpojení a opětné spojení, zpravidla normalizovanou zkušební svorkou.

U **vnějších svodů** se zkušební svorka montuje ve výši **1,8 až 2,0 m nad zemí**. U **skrytých svodů** se zkušební svorky umístí buď do skříněk zapuštěných ve zdi objektu ve výši **0,6 až 1,8 m**, nebo do skříněk s ochrannými poklopy zapuštěných v zemi a umístěných na přípustném místě.

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Zkušební svorky

Na jímací vedení a svody se smí používat jen vodičů podle tabulky č. 1. (v tabulce je uveden výběr nejčastěji používaného materiálu).

Druh vodiče	Rozměry
Pozinkovaný ocelový drát	Ø 8 mm
Pozinkované ocelové lano	50, 70, 95 mm ²
Pozinkovaný ocelový pásek	20 x 3 mm
Měděný drát	Ø 6, 7 mm; 50 mm ²
Měděné lano	25 mm ²
Měděný pásek	20 x 2,5 mm
Hliníkový drát	Ø 10 mm, 70 mm ²
Hliníkové lano s ocelovou duší	50, 70, 95 mm ²
Hliníkový pásek	20 x 4 mm

Metody návrhu jímací soustavy

- Metoda valící se koule – členité objekty
- Metoda mřížové soustavy – ploché střechy
- Metoda ochranného úhlu

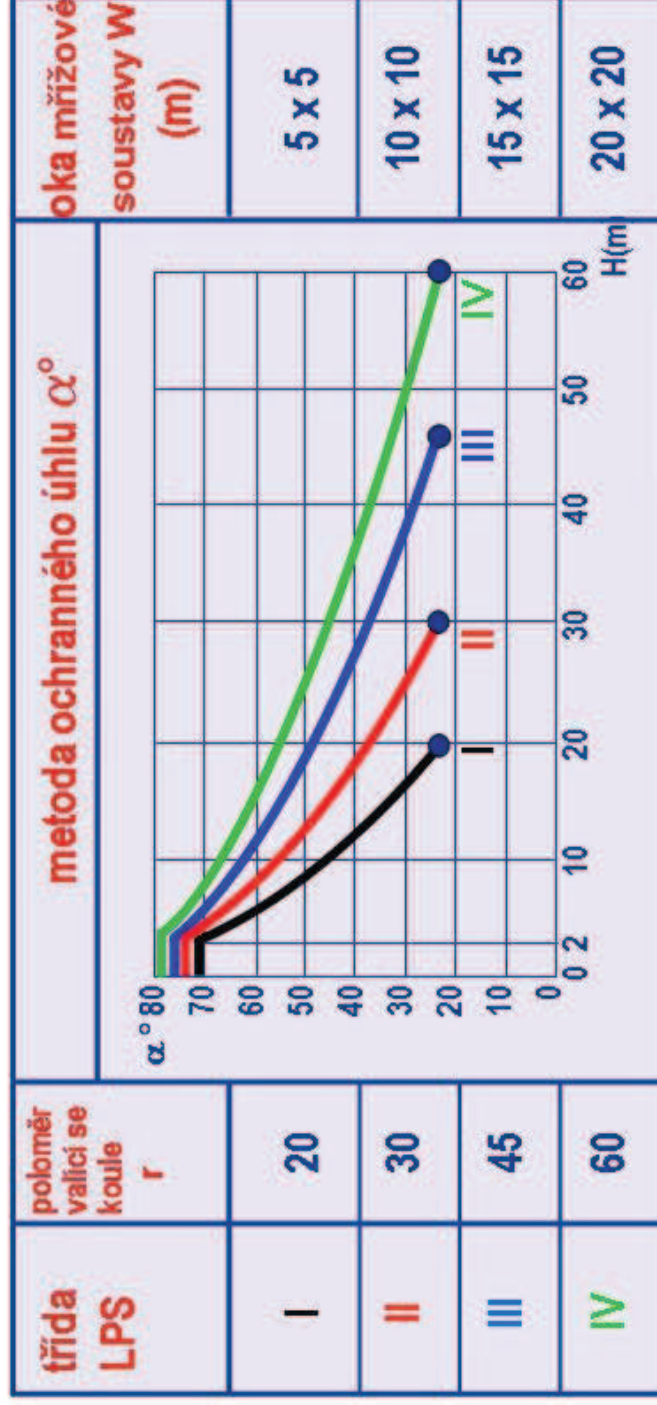
Rozdíly mezi ČSN EN 62305 a ČSN 34 1390 metody návrhu jímací soustavy

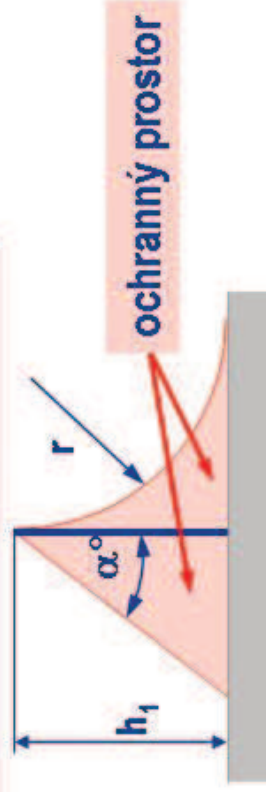
ČSN EN 62305-3 metoda	ČSN 34 1390 metoda
„valící se koule“	-
ochranného úhlu	ochranného úhlu
mřížové soustavy	mřížové soustavy

Norma ČSN 341390 je již neplatná.

ČSN EN 62305 – 3 Hmotné škody na stavbách a ohrožení života Vnější systém ochrany před bleskem

h_1 : výška jímací soustavy od povrchu
 r : poloměr „valící se koule“
 α : ochranný úhel

Vzdálenosti mezi svody a okružním vedením v závislosti na ochranné úrovni

třída LPS	vzdálenosti mezi svody (m)
I	10
II	10
III	15
IV	20

Pozn: Svody by měly být rozmístěny po obvodu budovy co nejrovnoměrněji.

ČSN EN 62305 – 3 Hmotné škody na stavebách a ohrožení života Vnější systém ochrany před bleskem

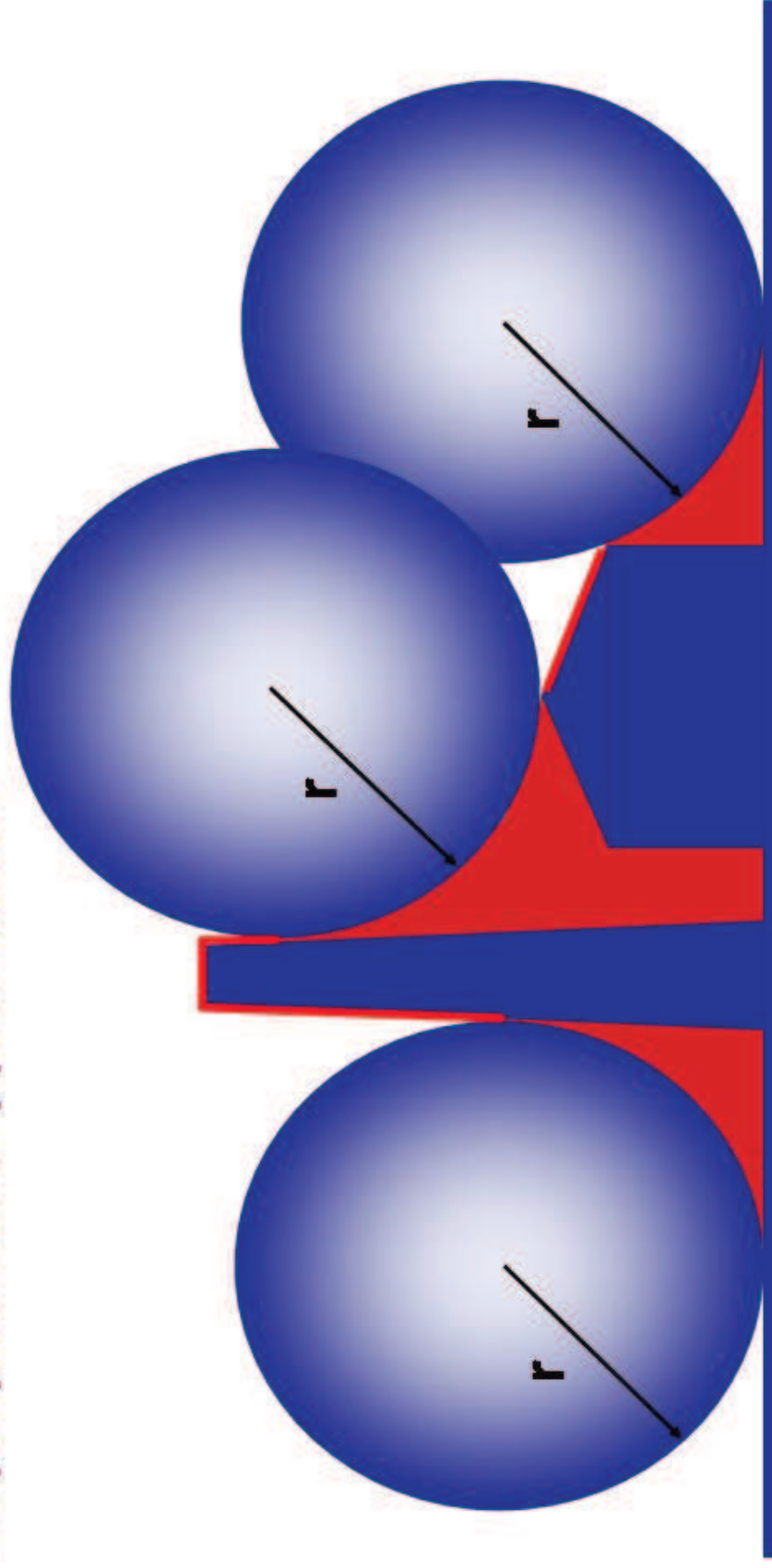

Metoda **valící se koule** je nejuniverzálnější projekční metodou, která je doporučena pro geometricky komplikované případy. Poloměr „valící se koule“ simuluje vstříčný výboj ze země, nebo z jímací soustavy vůči vůdčímu výboji (leaderu), který sestupuje z mraku. Závislost mezi ochrannou úrovní, účinností jímací soustavy, poloměrem „valící se koule“ (dráhou vstříčného výboje) a vrcholovou hodnotou bleskového proudu je znázorněna v tabulce.

ČSN EN 62305 – 3 Hmotné škody na stavbách a ohrožení života

Vnější systém ochrany před bleskem

— jímací soustava

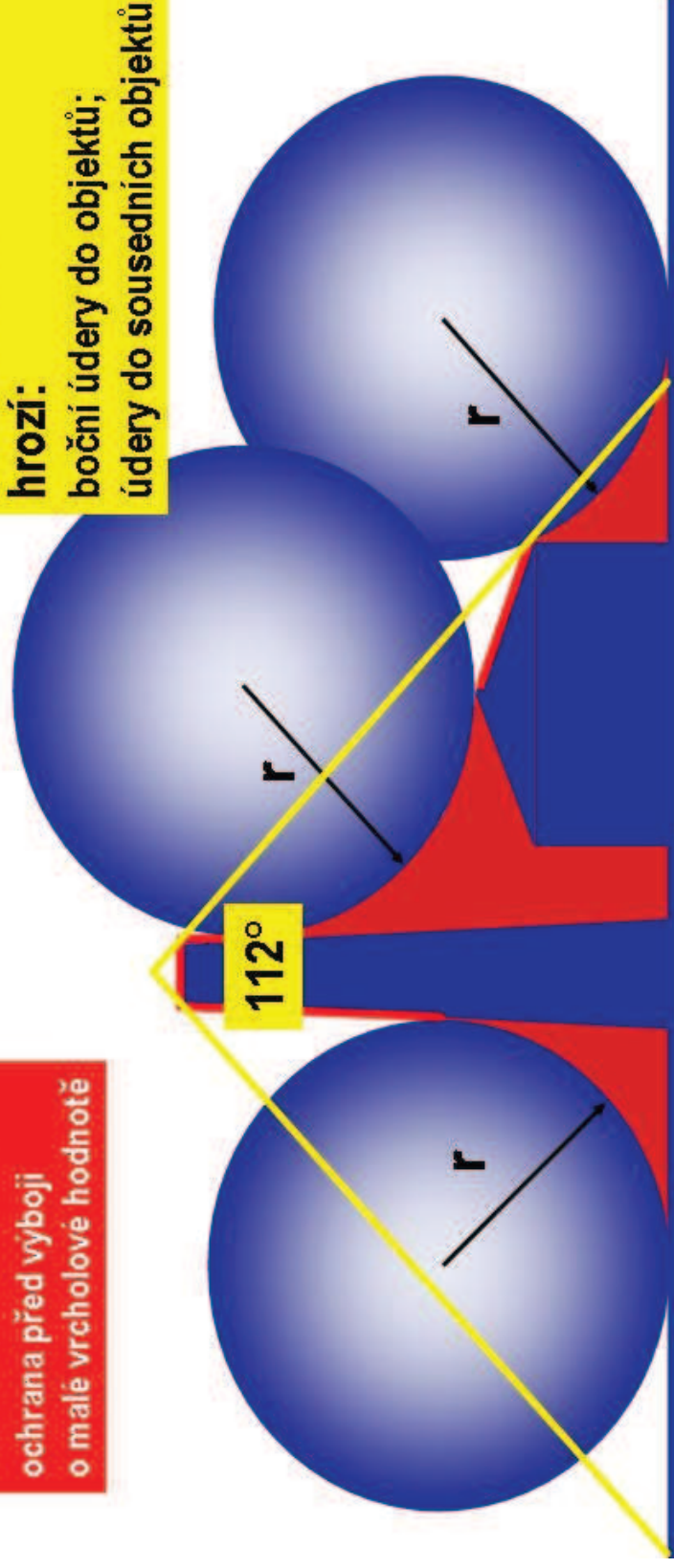
Rozdíly mezi ČSN EN 62305-3 a ČSN 34 1390 porovnání metody „valící se koule“ a ochranného úhlu

ČSN EN 62305-3

ochrana před výboji
o malé vrcholové hodnotě

ČSN 34 1390

hrozí:
boční úder do objektů;
úder do sousedních objektů.

— jímací soustava

ČSN EN 62305 – 3 Hmotné škody na stavbách a ohrožení života

Vnější systém ochrany před bleskem

Metoda mřížové soustavy může být použita univerzálně nezávisle na výšce a tvaru střechy objektu. Jímací soustava musí být umístěna na vnějších hranách objektu. Kovová atika může být použita jako náhodný jímač, splňuje-li podmínky dimenzování.

Rozdíly mezi ČSN EN 62305-3 a ČSN 34 1390 metoda mřížové soustavy

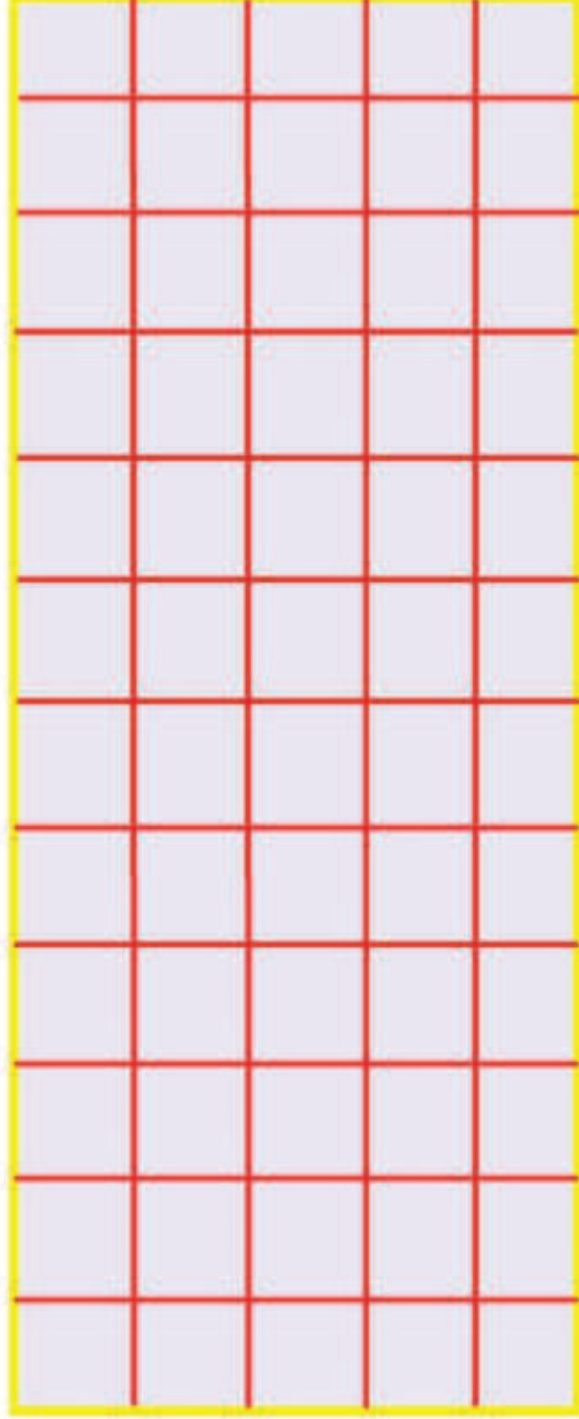

šíře ok mřížové soustavy <i>W</i> [m]					
ČSN EN 62305-3			ČSN 34 1390		
třída LPS					
I	II	III	IV	normální	zesílený
5 x 5	10 x 10	15 x 15	20 x 20	20 x 60 čl. 40	10 x 15 čl. 193 5 x 5 čl. 217
nemocnice banky	supermarkety školy	rod.domy zem. objekty	objekty bez vybavení	nemocnice, školy rod. domy	prostory s nebezpečím požáru nebo výbuchu

**Rozdíly mezi ČSN EN 62305-3 a ČSN 34 1390
metoda mřížové soustavy – oka mřížové soustavy W
nemocnice - třída LPS I (půdorys rozměrech 20 x 60 m)**

ČSN EN 62305-3
5 x 5 m

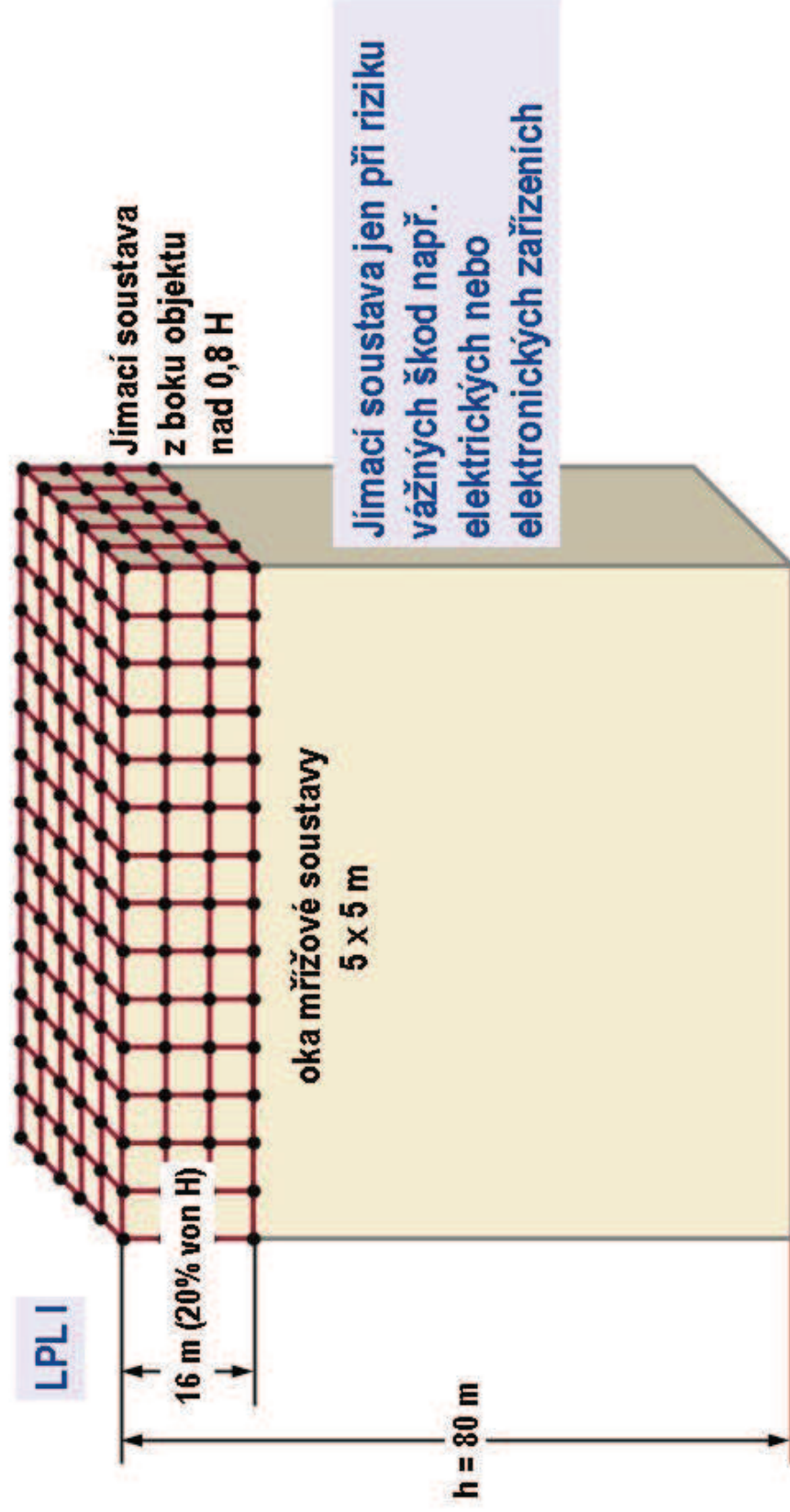
ČSN 34 1390
20 x 60 m

20 m

60 m

Jímací soustava chrání budovy vyšší 60 m před bočními údery blesku (LPL I)

ČSN EN 62305 – 3 Hmotné škody na stavbách a ohrožení života

Vnější systém ochrany před bleskem

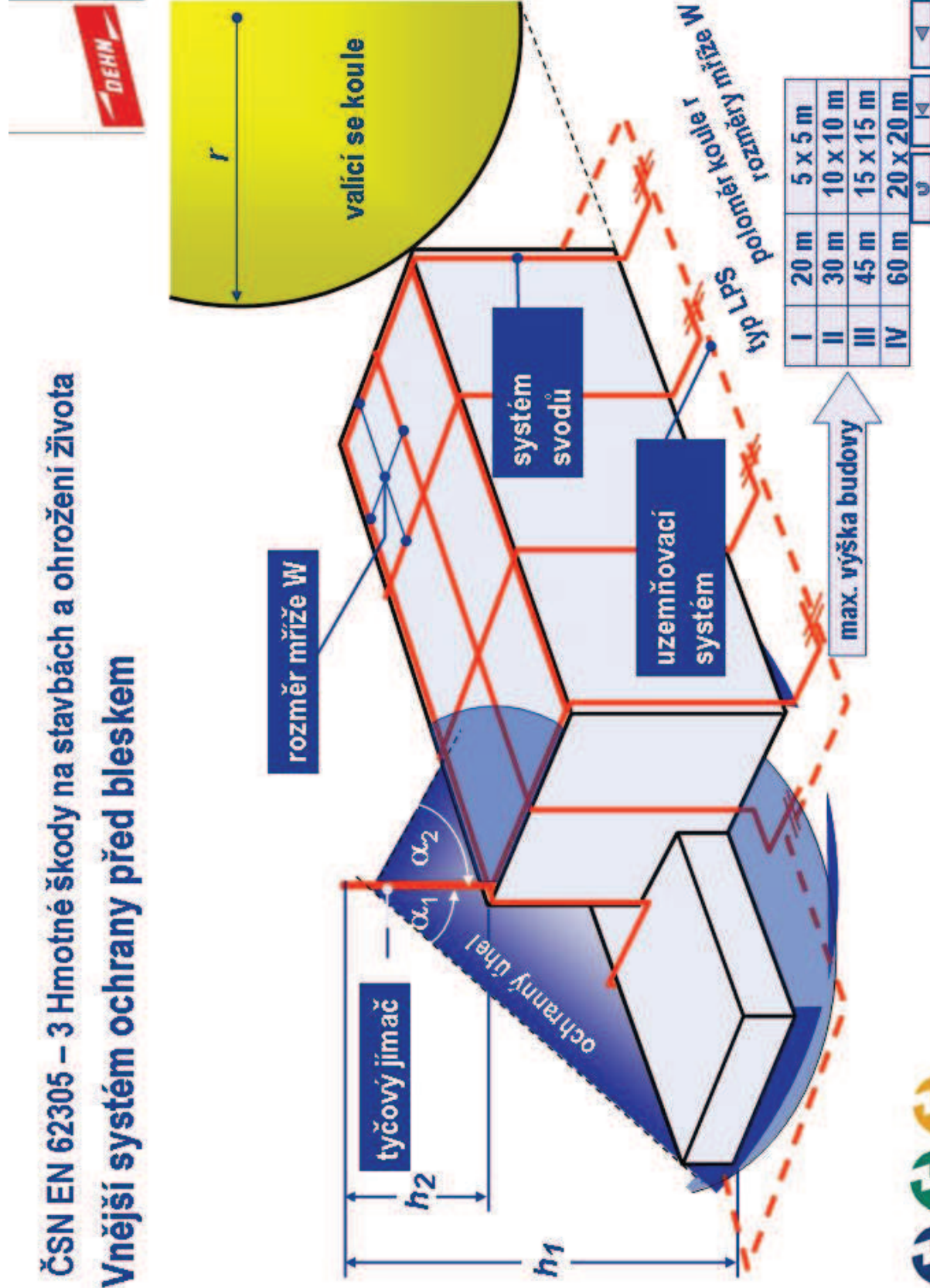
Metoda ochranného úhlu je odvozena od metody „valící se koule“ . Tato metoda je vhodná pro budovy se symetrickými rozměry, s příkrými střechami nebo pro střešní nadstavby (antény, klimatizační jednotky).

Ochranný úhel tyčového jímáče je závislý na ochranné úrovni (tříde ochrany) a na výškové úrovni chráněného objektu. Jímací vedení, jímací tyče, oka a dráty by měly být navrženy tak, aby všechna zařízení a konstrukční části, které jsou součástí chráněného objektu, ležely v ochranném prostoru jímací soustavy.

Zároveň by měla být dodržena **dostatečná vzdálenost s** mezi chráněným zařízením a vnější jímací soustavou.

ČSN EN 62305 – 3 Hmotné škody na stavbách a ohrožení života Vnější systém ochrany před bleskem

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

UZEMNĚNÍ

Pro dobrou funkci hromosvodu je nutno provést uzemnění hromosvodu tak, aby byl za všech okolností vytvořen dobrý kontakt se zemí s co možná **nejmenším zemním odporem**.

Zemní odpor zemniče jednoho svodu nemá být za obvyklých půdních podmínek větší než **10 Ω**.

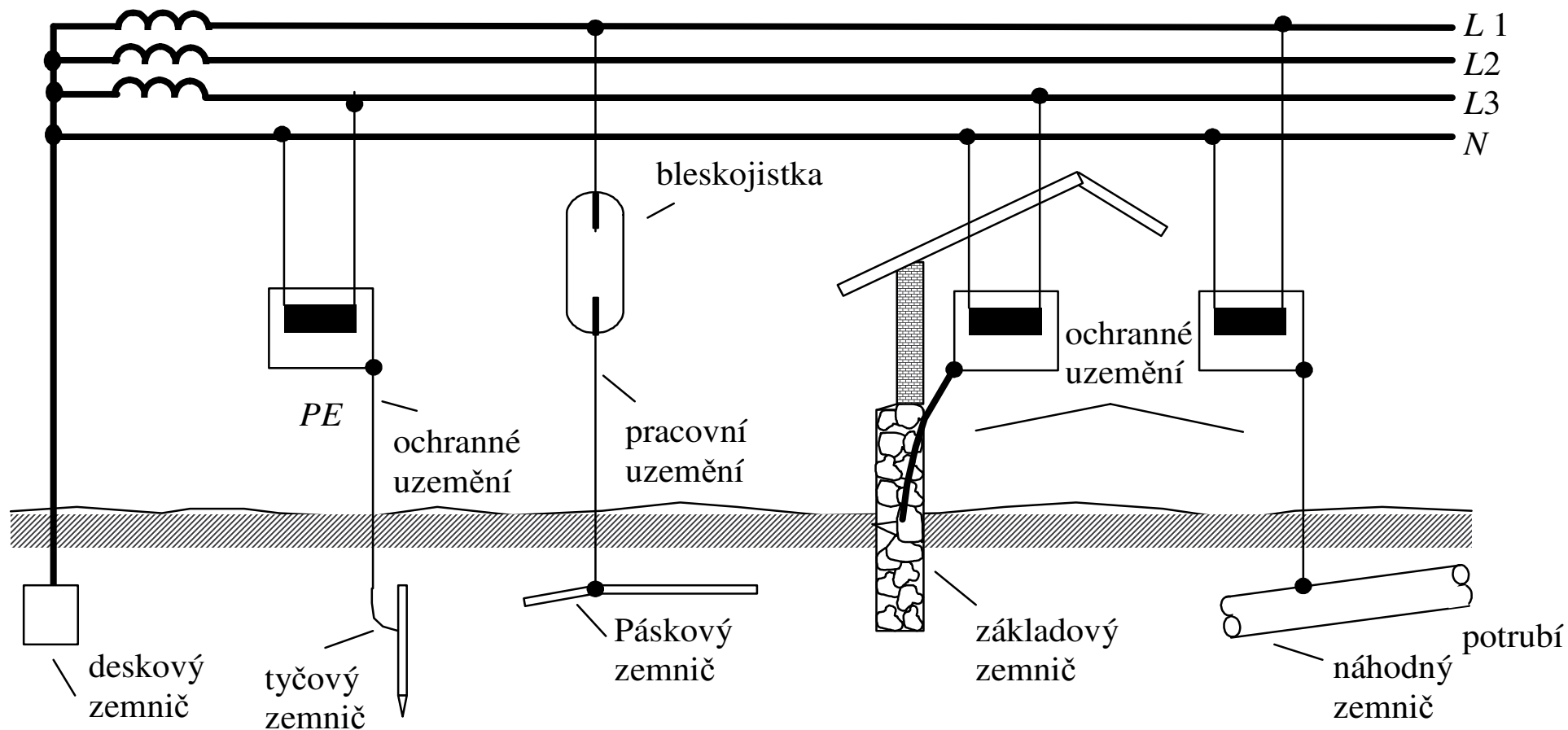
Pro uzemnění se používají zemniče:

- tyčové nebo trubkové
- páskové nebo drátové
- deskové
- základové

Na uzemnění se smí používat jen zemniče podle tabulky č. 2. (v tabulce je uveden výběr nejčastěji používaného materiálu).

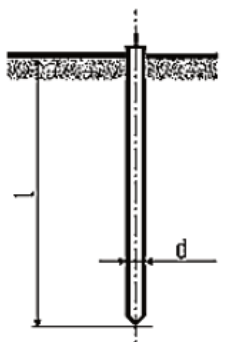
Materiál zemniče	Rozměry
Pozinkovaná ocelová tyč	2000 x Ø 28 mm
Pozinkovaný ocelový drát	Ø 10 mm
Pozinkovaný ocelový pásek	40 x 3 mm
Zemnicí deska	2000 x 250 mm

Druhy zemničů

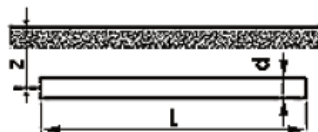

Výpočet odporu zemniče

Tyčový zemnič

	Zemní odpor [Ω] (vzorec exaktní)	Podmínky použití	Zemní odpor [Ω] (vzorec pro přibližný odhad)	Podmínky použití
	$R = \frac{\rho}{2\pi l} \ln \frac{4l}{d}$	$l \gg \frac{d}{2}$	$R = 0,9 \frac{\rho}{l}$	$l \gg \frac{d}{2}$ v rozmezí $l = 1$ až 3 m

Páskový nebo drátový vodič

Poznámka: Pro páskový vodič šířky b :
$$d = \frac{b}{2}$$

Zemní odpor [Ω] (vzorec exaktní)	Podmínky použití	Zemní odpor [Ω] (vzorec pro přibližný odhad)	Podmínky použití
$R = \frac{\rho}{2\pi l} \left(\ln \frac{2l}{d} + \ln \frac{l}{2z} \right)$	$l \gg d$ $z \ll \frac{l}{4}$	$R = 2 \frac{\rho}{l}$	$l \gg d$ $z \ll \frac{l}{4}$ v rozmezí $l = 10$ až 50 m

Páskový nebo drátový vodič v kruhu

$$d = \frac{b}{2}$$

Poznámka: Pro páskový vodič šířky b :

Zemní odpor $[\Omega]$ (vzorec exaktní)	Podmínky použití	Zemní odpor $[\Omega]$ (vzorec pro přibližný odhad)	Podmínky použití
$R = \frac{\rho}{2\pi^2 D} \left(\ln \frac{8D}{d} + \ln \frac{l}{2z} \right)$	$D \gg d$ $z \ll \frac{D}{2}$	$R = 2,1 \frac{\rho}{l}$	$D \gg d$ $z \ll \frac{2}{d} \frac{D}{z} \gg 10$

Páskový nebo drátový vodič paprskový

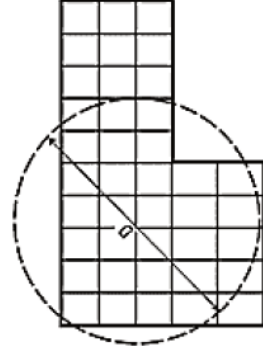
Poznámka: Na povrchu země, popř. v hloubce $z \ll l$

Zemní odpor $[\Omega]$ (vzorec exaktní)	Podmínky použití	Zemní odpor $[\Omega]$ (vzorec pro přibližný odhad)	Podmínky použití
$R = \frac{\rho}{4\pi l} \left(\ln \frac{2l}{d} + 1 \right)$	$l \gg d$	$R = 2,1 \frac{\rho}{l}$	$\frac{l}{4} \gg d$ $l < 30 \text{ m}$

Mřížová síť

l ... celková délka vodičů

Zemní odpor $[\Omega]$ (vzorec pro přibližný odhad)	Poznámka
$R = \frac{\rho}{2D} + \frac{\rho}{l}$	Pro síť nekruhového tvaru o ploše S $D = \sqrt{\frac{4S}{\pi}}$

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

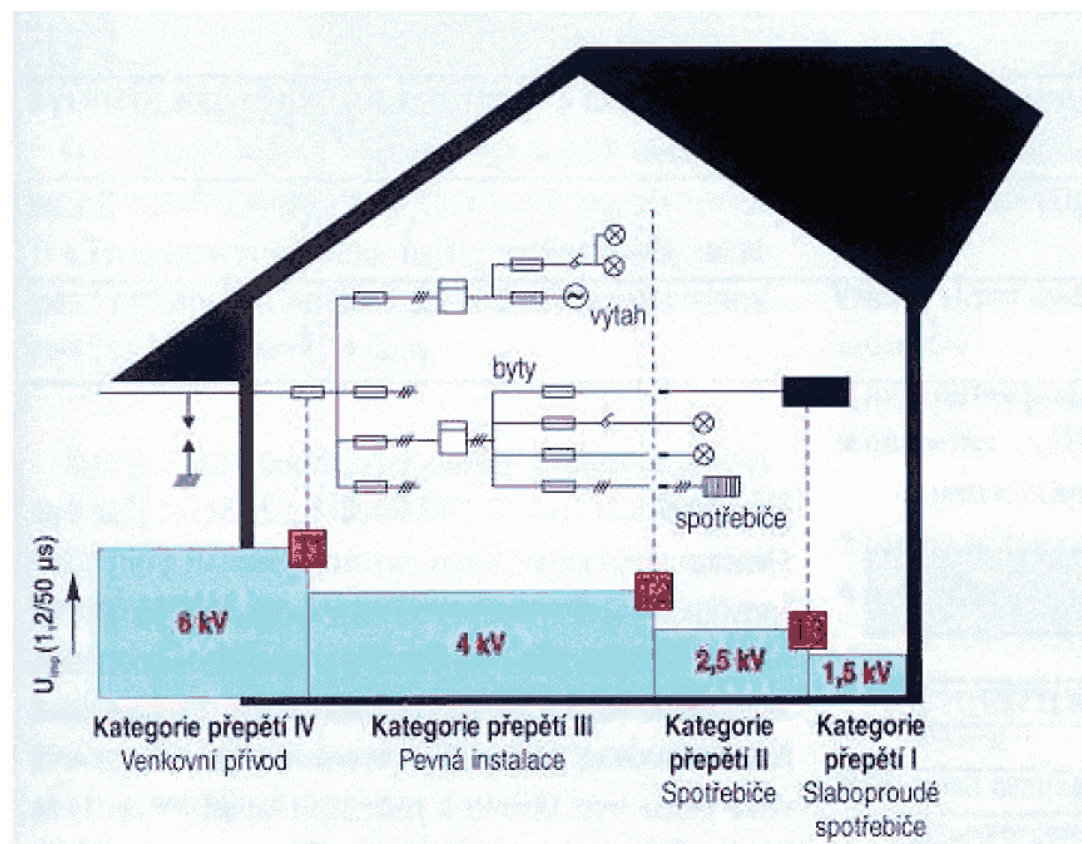

Svodiče přepětí (SPD)

Aby byl návrh ochrany před LEMP kompletní musí být v objektu vhodně navrženy a nainstalovány svodiče přepětí

!!!

Kategorie přepětí

kategorie	Popis části elektrického obvodu
IV	pro třífázovou síť nn 3 x 400/230 V na přívodu do budovy, kdy se jedná o začátek instalace, přepětí nemá překročit 6 kV
III	za hlavním rozváděčem - zařízení pevné instalace, přepětí nemá překročit 4 kV
II	na vývodech z podružných rozváděčů, což je zařízení určené pro připojení k pevné instalaci, přepětí nemá překročit 2,5 kV
I	u speciálně chráněných zařízení, (slaboproudých), přepětí nemá překročit 1,5 kV

Svodiče přepětí

- **SPD** typ 1: svodiče schopné svádět při přímých úderech blesku (dílní) bleskové proudy
- **SPD** typ 2: svodiče schopné svádět Plzní přepětí
- **SPD** typ 3: svodiče sloužící k ochraně jednotlivých spotřebičů nebo skupin spotřebičů před pulzním přepětím a připojované k zásuvkám

Pro porovnání je uvedeno nové a dřívější označení:

Označení nové	Označení dřívější	
SPD typ 1 (T1)	1. stupeň	třída B
SPD typ 2 (T2)	2. stupeň	třída C
SPD typ 3 (T3)	3. stupeň	třída D

SPD typ 3

Způsoby použití chráněných zásuvek DA-275 PP

